

НАПРЯМИ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЗМІСТУ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ІНЖЕНЕРІВ АГРАРНОГО ПРОФІЛЮ У НІМЕЦЬКИХ ВНЗ

У статті проаналізовано основні напрями модернізації змісту професійної підготовки інженерів аграрного профілю у німецьких ВНЗ. Характерною особливістю професійної підготовки фахівців аграрної галузі в Німеччині визначено розширення переліку напрямів підготовки спеціалістів, оновлення номенклатури спеціальностей. Особливу увагу приділено самостійній роботі студентів та орієнтації сучасної освіти на самостійно-мотиваційне опанування студентами знань під консультаційним керівництвом викладача.

Ключові слова: професійна підготовка, аграрна освіта, інженер, студент.

Адаптація підготовки фахівців-інженерів аграрного профілю до умов ринку праці, набуття ними професійних умінь і навичок та здобуття нових знань, потрібних упродовж життя, неможливе без модернізації змісту їхньої професійної підготовки. У професійній освіті інженерів аграрного профілю у німецьких ВНЗ, яка відзначається багатими традиціями та надбаннями, в умовах створення єдиного європейського освітнього простору відбуваються суттєві зміни, у тому числі й у змістового наповнення. Тому для українських вищих навчальних закладів на їх шляху європейської інтеграції вивчення досвіду німецьких ВНЗ становить особливий інтерес.

Мета статті – розглянути шляхи модернізації змісту професійної підготовки інженерів аграрного профілю у німецьких ВНЗ.

Стратегія дослідження системи професійної підготовки компетентного фахівця визначається філософською методологією, що розглядає людську діяльність як спосіб існування й розвитку суспільства та окремої особистості. Неперервну професійну освіту розглядали у своїх працях С. І. Архангельський, Ю. К. Бабанський, В. І. Луговий, П. І. Підкасистий та ін. Особистісно орієнтовний підхід був темою досліджень І. Д. Бега, О. В. Бондаревської, М. Г. Чобітька, С. К. Шинкарук та ін.

Аналіз психолого-педагогічної літератури засвідчив зростання уваги вчених до проблеми професійної підготовки фахівців. Особливе місце належить працям українських учених (І. Д. Бех, І. А. Зязюн, Н. Г. Ничкало, В. В. Рибалка, О. Я. Савченко, С. О. Сисоєва, Я. В. Цехмістер та ін.), у яких приділено увагу професійній підготовці майбутніх фахівців.

Реформування вищої освіти Німеччини є актуальним для цілої низки німецьких дослідників, що знайшло своє відображення у публікаціях П. Векса, О. Маасена, І. Мюскенс, Х. Фрідріха, А. Ханфт та ін. Над питаннями вивчення досвіду реформування європейської системи вищої освіти працюють і українські дослідники, зокрема А. Афанасьєв, В. Байденко, В. Калашніков, Б. Клименко, Г. Лукичів, В. Миронов, В. Пусвацет,

М. Степко та ін. Вивченням освітньої системи Німеччини займалися Н. Абашкіна, М. Васильєва, В. Головка, Т. Моїсеєнко, Т. Новікова, О. Турчин та інші, а також науковці в галузі педагогіки й системи освіти Німеччини та Європи: О. Анвайлер, І. Батчаєв, В. Бергер, В. Блінов, Ф. Буш, К. Груббер, Л. Дункер, М. Крючер, Ф. Кюберт, В. Міттер, Б. Холмс та ін.

Однак, незважаючи на наявність такої кількості досліджень у цій галузі, проблема й досі залишається недостатньо вивченою. Це й зумовлює вибір нами теми статті – напрями модернізації змісту професійної підготовки інженерів аграрного профілю у німецьких ВНЗ.

Соціально-економічні трансформації в Німеччині привели до необхідності в модернізації професійної підготовки фахівців аграрної галузі, яка відповідала б актуальним вимогам як професійної, так і суспільної діяльності. Як зазначено в нормативно-правових документах, сучасний стан економіки країни потребує створення нової системи інноваційного розвитку аграрної галузі економіки “аграрна освіта – аграрна наука – аграрне виробництво” [7].

Проведена робота з оптимізації мережі аграрних вищих навчальних закладів шляхом: створення регіональних університетських центрів; запровадження ступеневої освіти, удосконалення змісту, методів і форм навчання; запровадження комп’ютеризації навчального процесу; покращення практичної підготовки студентів – створені й ефективно функціонують регіональні навчально-практичні центри; організація підвищення кваліфікації науково-педагогічних і педагогічних працівників; створення бази даних та підписання угод щодо організації і проведення виробничої практики студентів на сучасних сільськогосподарських підприємствах; здійснення заходів із забезпечення працевлаштування та закріплення випускників на виробництві; створення сучасного комплексу методичного забезпечення в розрізі спеціальностей і професій [7].

Одним з основних критеріїв якості професійної підготовки фахівців є знання та уміння фахівців, що визначає їх конкурентоспроможність і працевлаштування у європейському економічному просторі.

Невід’ємною складовою діяльності аграрних вищих навчальних закладів є проведення наукових досліджень. З цією метою у вищих навчальних закладах функціонують 14 науково-дослідних інститутів та 67 проблемних лабораторій, створено понад 350 кафедр на виробництві, інформаційно-консультативні служби для сільськогосподарських товаровиробників [8].

Практичне навчання студентів та виконання науково-дослідних робіт здійснюється у 86 навчально-дослідних господарствах та інших виробничих підрозділах, що мають у користуванні понад 125 тис. га землі й спеціалізовані, переважно, на насінництві та племінній справі [8]. Виходячи з умов Болонської угоди, перспективи розвитку має вищий навчальний заклад, до складу якого входять науково-дослідні інститути, коледжі, навчально-дослідні господарства та інші структурні підрозділи [8, с. 8].

З метою підвищення якості професійної підготовки фахівців аграрної галузі та наближення вітчизняного змісту підготовки кадрів для галузі до

європейських і світових стандартів аграрні університети впроваджують кредитно-модульну систему, яку започаткувало Міносвіти і науки в межах проекту приєднання до Болонської декларації [1].

Важливим елементом професійної підготовки фахівців аграрної галузі в Німеччині є система післядипломної освіти.

Однією з тенденцій професійної підготовки фахівців аграрної галузі є розширення міжнародної діяльності. Усвідомлюючи роль міжнародної співпраці та необхідність широкої інтеграції до світового науково-освітнього простору, здійснено комплекс заходів, які забезпечують просування національної системи освіти до інтегрованого міжнародного освітнього простору. Так, цільова програма формування кадрового потенціалу в сільськогосподарському виробництві на 2005–2009 рр. передбачає проведення роботи з організації практики студентів закордоном [4].

Аграрні ВНЗ співпрацюють із зарубіжними навчальними закладами та науковими установами, що дає можливість українським студентам проходити стажування в провідних університетах країн ЄС (Бельгія, Болгарія, Великобританія, Данія, Польща, Швеція, Франція) та інших країнах світу, а також навчати в Німеччині іноземних студентів.

Характерною особливістю професійної підготовки фахівців аграрної галузі в Німеччині є розширення переліку напрямів підготовки спеціалістів, оновлення номенклатури спеціальностей. Нові форми господарювання в сільській місцевості, вимоги ринку праці щодо багатофункціональності фахівця викликали потребу у зміні назв ряду спеціальностей сільськогосподарського профілю, формування нових моделей підготовки фахівців відповідних спеціальностей, наповнюваності змісту освітньо-професійних програм і освітньо-професійних характеристик. Так, серед нових назв спеціальностей є такі: виробництво і переробка продукції тваринництва (зоотехнія); виробництво і переробка продукції рослинництва (агрономія); експлуатація та ремонт машин і обладнання агропромислового виробництва (механізація сільського господарства); обслуговування устаткування і систем теплоенергопостачання в АПК (енергетика сільського господарства); експлуатація та ремонт меліоративних, будівельних машин та обладнання сільськогосподарського виробництва (механізація меліоративних робіт сільського господарства); монтаж, обслуговування та ремонт електротехнічних установок в АПК (електрифікація та автоматизація сільського господарства); зберігання, консервування та переробка м'яса (виробництво м'ясних продуктів); зберігання, консервування та переробка молока (виробництво молочних продуктів) [8, с. 6].

Перспективними напрямками професійної підготовки фахівців є: використання природних ресурсів і проблеми їх відновлення; альтернативні джерела енергетики; підприємницька (бізнесова) діяльність; виробництво продукції та первинна її переробка; сервісне обслуговування; зелений туризм [8, с. 6].

Актуальним залишається питання забезпечення навчального процесу новим поколінням креативної навчально-методичної літератури [8, с. 6].

Як зазначають українські дослідники, збільшення часу в навчальних планах підготовки фахівців аграрної галузі на самостійну роботу та орієнтація сучасної освіти на самостійно-мотиваційне опанування студентами знань під консультативним керівництвом викладача потребує спрямування роботи на створення багатовекторного методичного забезпечення, зорієнтованого не лише на викладача, а, насамперед, на студента [8, с. 6].

Важливим компонентом розвитку професійної підготовки фахівців аграрної галузі є стажування викладачів безпосередньо на виробництві. Усі викладачі обов'язково мають професійний досвід і тісні зв'язки з промисловими фірмами. Відсутній розрив між вузівською й невузівською наукою, у тому числі у промисловості. Такий підхід виключає дублювання досліджень, при цьому полегшується передача технології не тільки з однієї наукової установи в іншу, а й, що найбільш важливо, з наукових установ, у тому числі ВНЗ, у промислові фірми, полегшуючи та прискорюючи тим самим процес упровадження винаходів і реалізації наукового потенціалу країни.

Одним з елементів розвитку професійної підготовки фахівців аграрної галузі в Німеччині є використання дистанційних форм навчання.

Врахування тенденцій професійної підготовки фахівців аграрної галузі надає можливість: оновити зміст навчання та методи викладання дисциплін і поширення знань; розширити доступ до всіх рівнів освіти, реалізувати можливість її одержання великою кількістю молодих людей, водночас і тих, хто не може навчатись у ВНЗ за традиційними формами внаслідок браку фінансових або фізичних можливостей, професійної зайнятості, віддаленості від великих міст, престижних навчальних закладів тощо; реалізувати систему безперервної освіти упродовж життя як довузівську, вищу, так і післядипломну; індивідуалізувати навчання за умови масовості освіти.

Основними факторами модернізації системи професійної підготовки фахівців аграрної галузі Німеччини виступають соціальні й економічні. На сьогодні постала потреба модифікації алгоритмів фінансування професійної підготовки фахівців аграрної галузі.

Отже, соціально-економічними передумовами розвитку системи професійної підготовки фахівців аграрної галузі в Німеччині є:

- вплив технологічного процесу на зростання економіки;
- економічне зростання країни;
- інвестиції в освіту;
- підвищення якості освіти;
- підвищення соціальної значущості особистості (трудова, професійна, рольова), яка забезпечує кращий рівень, конкурентоспроможність;
- перетворення освіти в прибуткову сферу фінансових інвестицій.

Засоби, які сприяють розвитку системи професійної підготовки фахівців аграрної галузі:

- 1) визначення нових пріоритетів на ринку праці та соціальної політики;
- 2) зміни в потребі працевлаштування й адаптації працівників – вимоги до нових навичок і методів професійної підготовки фахівців аграрної галузі.

Основними шляхами модернізації професійної підготовки фахівців аграрної галузі є:

- професіоналізація вищої освіти та підвищення її суспільного статусу;
- збільшення розмірів вищих закладів аграрної освіти;
- зростання кількості аграрних університетів, що пропонують дистанційне навчання;
- створення університетських спеціалізованих центрів ДН;
- розширення форм організації ДН за рахунок розробки індивідуальних навчальних програм;
- поширення процесів кооперації та інтеграції (створення об'єднань університетів, національних і міжрегіональних центрів ДН);
- розвиток основних вмінь студентів аграрних закладів освіти: загальнопрофесійних і мовленнєвих (мовна компетентність), що включає успішне володіння рідною мовою та практичне спілкування іноземними мовами;
- розвиток умінь суспільного характеру (активність, відповідальність, самостійність, творчість, адаптаційні здібності, професійна мобільність);
- поступова зміна характеру вмінь: зі спеціальних на основні. У випадку професійної підготовки фахівців вони включають: застосування інформаційних технологій; ефективне спілкування іноземними мовами; міжособистісні вміння;
- модернізація системи профорієнтації. Система профорієнтації стала частиною освітньої діяльності, яка супроводжує навчання впродовж життя. Основними завданнями сучасної системи профорієнтаційної роботи є: надання інформації про наявність дефіциту або надмірного попиту фахівців певної галузі виробництва; мотивації для прийняття рішень про навчання; поради щодо прийняття рішень у виборі професії.

Одним із нових завдань аграрних університетів стала підготовка фахівців для дорадчих служб.

Шляхи реалізації розвитку системи професійної підготовки фахівців аграрної галузі закладені в нормативних документах. Тому основним завданням національних законодавств щодо професійної підготовки фахівців аграрної галузі є закріплення на законодавчому рівні вимог і умов щодо якісного надання освітніх послуг, що забезпечують матеріальні й духовні прагнення суб'єктів освіти.

Висновки. Отже, розглянуті шляхи розвитку професійної підготовки фахівців аграрної галузі в Німеччині, досвід німецьких вищих навчальних закладів можуть бути віднесені до перспектив застосування прогресивного європейського досвіду в Україні.

Перспективи подальших наукових досліджень пов'язані з вивченням організації проведення практик і захисту проектів при підготовці інженерів аграрного профілю в німецьких університетах.

Список використаної літератури

1. Болонська декларація та основні документи щодо втілення її принципів [Електронний ресурс] // Сайт Сумського обласного комітету молодіжних організацій. – Ре-

жим доступу: <http://www.molod.sumy.ua/korysna-informatsiia/bolonskyi-protses/item/85-bolonska-deklaracziya.html>.

2. Кравченко С. М. Кредитно-модульна система організації навчального процесу як засіб підвищення якості вищої освіти / С. М. Кравченко // Наука і методика. – 2004. – № 2. – С. 7–12.

3. Про розвиток системи аграрної освіти та удосконалення підготовки кадрів для агро-промислового комплексу : наказ від 27.03.07 р. № 217 [Електронний ресурс] // МЕГА-НаУ: професійна юридична система. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1021.3639.0>.

4. Про затвердження Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України : наказ Міністерства освіти України від 8.04.93 р. № 93 із змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства освіти від 20.12.94 р. № 351) [Електронний ресурс] // Офіційний веб-портал Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0035-93>.

5. Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті: суспільна потреба та проблеми формування / В. П. Андрущенко // Наук. зап. КІТЕП. Псих.-пед. пробл. удоскон. проф. підготов. фахівців сфери туризму в умовах неперервн. освіти. – 2001. – № 1. – С. 9–15.

6. Принципи та шляхи інтеграції вищих навчальних закладів Міністерства аграрної політики України в Європейський простір вищої освіти : наук.-метод. матер. / за ред. С. М. Кравченка. – Київ : Аграрна освіта, 2006. – 35 с.

7. Про затвердження плану заходів щодо реалізації Концепції реформування і розвитку аграрної освіти та науки на період до 2015 року [Електронний ресурс] // Освіта. ua : сайт. – Режим доступу: http://www.osvita.ua/legislation/Vishya_osvita/25076.

8. Хоменко М. П. Стан і прогностичні тенденції розвитку аграрної освіти в умовах модернізації вищої освіти та сучасних вимог ринку праці / М.П. Хоменко, О.М. Ткачук // Проблеми освіти : наук. зб. – Київ : Інститут інноваційних технологій й змісту освіти МОН України, 2007. – Вип. 53. – 132 с.

Стаття надійшла до редакції 16.02.2015.

Гарасюта В. М. Направления модернизации содержания профессиональной подготовки инженеров аграрного профиля в немецких вузах

В статье проанализированы основные направления модернизации содержания профессиональной подготовки инженеров аграрного профиля в немецких вузах. Характерной особенностью профессиональной подготовки специалистов аграрной отрасли в Германии определено расширение перечня направлений подготовки специалистов, обновления номенклатуры специальностей. Особое внимание уделено самостоятельной работе студентов и ориентации современного образования на самостоятельно-мотивационное овладение студентами знаниями под консультационным руководством преподавателя.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, аграрное образование, инженер, студент.

Harasyuta V. Directions of Modernization of Training of Agrarian Engineers at German Universities

The article analyzes the main directions of modernization of the content of the training of agrarian engineers at German universities. It is stated out that adapting training engineers of agrarian profile to labor market conditions, the acquisition of professional skills and new knowledge needed during life is impossible without modernization of the content of their training. The main factors of modernization of vocational training of the agricultural sector in Germany are the social and economic. Expanding the list of defined areas of training and updates range of specialties are defined as a characteristic feature of the professional training of engineers for agricultural sector in Germany. Based on the conditions of the

Bologna agreement, the best prospects has a higher educational institution, which includes research institutes, colleges, educational and research farms and other structural units. Particular attention is paid to the orientation of modern education on self-motivation of students to master knowledge under advisory guidance of a teacher. Means to support the development of vocational training of agrarian engineers are determined: identification of new priorities in the labor market and social policies; changes in the demand for employment and worker adjustment. The main ways of modernizing vocational training of agrarian engineers are determined: professionalization of higher education and improve its social status; increasing the size of institutions of higher agricultural education; dissemination of process of cooperation and integration; development of basic skills of students at agricultural education institutions; gradual change in the nature of the skills; modernization of vocational guidance. The main tasks of a modern system of vocational work are determined: providing information about the presence of an excessive deficit or demand a particular industry professionals; motivation for making decisions on education; tips for making decisions in choosing a profession. The development of professional training in agricultural sector in Germany, the experience of German institutions of higher education can be attributed to the prospects of progressive European experience in Ukraine.

Key words: vocational training, agricultural education, engineer, student.